

ולפי זה יוצא לכאורה כשיש שני 'יוסף בן שמעון' בעיר, אין צריך בדוקא שיבואו שניהם, אלא ב"ד יחקרו את העדים האם הם מכירים שזו אשתו. כן כתב רבנו ירוחם (הובא ביתה יוסף אה"ע קלו. עפ"י חזו"א חו"מ לקוטים. וע"ש שצידד אפשרות אחרת בזה).

ויש פירוש אחר בראשונים (ער"ן וריטב"א), 'אין מגרשין נשותיהן אלא זה בפני זה' — אין העדים חותמין לבעל לבדו עד שיגרש בפניהם, שחוששים שמא ישלח הגט לאשה אחרת ויקלקלה (ע' בזה בחזו"א אה"ע פט; צא, ט; חו"מ לקוטים, כא. וע"ע בשער המלך — גרושין ב, ג).

דף קסח

'צורבא מרבנן לאו אורחיה למידק' — ואף על פי כן מקבלים עדותו, וגם הוא עצמו מותר לו להעיד בדבר, אף שאינו מדקדק בו כל כך — אפשר משום שברוב פעמים אינם טועים ואין לנו לחוש לטעות. ורק אם חזר ואמר 'טעיתי' מקבלים את חזרתו (קובץ שעורים. וע"ע במה שהעיר בספר אילת השחר).

'נידבר עם הארץ בהדיה...' — מוכח שאין איסור בדבר, להסתכל בפנויה כדי לבדקה אם היא נאה בעיניו לישאנה, ואין בזה צד איסור [ולא עוד אלא שראוי לעשות כן. אבל לא יסתכל דרך זנות], כי אם היה אסור, לא היו אומרים לעם הארץ עמוד וחטא בשביל שיזכה חברך (ערמב"ם ומגיד משנה — איסורי ביאה כא, ג. וצ"ע כשהיא נדה. וע' בשו"ת אגרות משה או"ח ח"א כו).

זוהאינדא דלא עבדינן הכי, שדיוהו רבנן אאשה כי היכי דלא לשהייה' — 'ועם כל זאת, טוב הדבר לומר לבעל שיפרעם משלו, כל היכא דאפשר' (ריטב"א. וכ"כ הטור אה"ע קנד ב'סדר הגט').

ופירש הט"ז (קכ סק"ה) שהתקנה היתה שאם היא נותנת שכר לסופר — הגט כשר, שאין זה 'וכתבה' כי חכמים הקנו לבעל אותו השכר כאילו הוא שלו, דהפקר ב"ד הפקר, אבל אינה חייבת ליתן שכר. ואף אם כתב הסופר בסתם ולא פרשו מי יתן — אי אפשר לחייבה לשלם לו שכרו.

'בבורה' — הרש"ש פרש שעמדה בורה זה זמן רב ביד הנותן, ואין מי שיחפוץ ליטלה באריסות או בחכירות.

עוד אפשר שעלו בה קמשונים וחרולים וטרחתה מרובה, ומאידיך הנאת הנותן גדולה יותר, שמטיב הלה עם שדהו ומתקנה.

'לימא בכופין על מדת סדום קא מיפלגי' — יש לשאול, והלא מדת כל אדם כן היא, שאינו רוצה להעמיד זכויותיו בידי בעל דינו?

ויש לומר שמדובר בשאומר לו חברו: נכתוב שנינו כאחד, ויעמוד השטר בידך. ואפילו הכי חלק רשב"ג, כי טוען בכל שעה תדרוש ממני לראות את השטר, ותרבה המריבה (רמב"ן). ויש שפרשו שנותנים השטר ביד שלישי.

זדמית עלאי כי אריא ארבא' — על שם הכתוב דב אורב הוא לי ארי במסתרים (הגהות ר' גדליה לפשיץ. וע"ע בערוך 'ארב' ג).

— יש ללמוד מכאן שאין כופין לשום אדם ליתן טענותיו בכתב לבית־דין, וכל שכן לבעל דינו, שדומה עליו כאריא ארבא (מובא בנמוקי יוסף. וכ"ג בשו"ע חו"מ יג,ג).
 [עוד הביא הנמו"י מכמה ראשונים, שאין חייב למסור טופס משטרו לבעל דינו, שמתוך כך ילמד הלה לטעון טענות שקר, אבל מראה לו בב"ד כדי לקרותו. ואולם בשו"ת הרא"ש (סו. מובא בחדושי אנשי שם) כתוב: 'ב"ד מעתיקין השטר ונותנין העתקה ביד הנתבע. ודין צדק הוא, כי מי יחוש יותר מבעלי דבר, ואין זה דומה לשטרי טענתא'.]

'אסמכתא' — כללים ופרטים בדיני אסמכתא — ע' במובא בנדירים כז: ב"מ סו וקד.

'מי שנמחק שטר חובו, מעמיד עליו עדים ובה לפני בית דין ועושין לו קיום...' — הגם שיש בכך צד הפסד ללווה, שמא יסברו אנשים שזהו שעבוד חדש, ויזלוו קרקעותיו בשל כך — אעפ"כ אינו דין שהמלוה יפסיד זכותו וכחו משום כך (עפ"י תוס' כתובות נה סע"א וסנהדרין כט: ד"ה הודה. וכן כתב בשו"ת מהר"ק קטז).

ואין לחוש משום 'עד מפי עד' — כיון שאינו מעיד בסתם כאילו ראה את ההלואה, אלא מעיד 'כך וכך ראיתי בשטר', והלא עדים החתומין על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותם בבית דין, נמצא שהוא כמעיד שראה שב"ד פסקו כך וכך, שאין זה 'עד מפי עד' (עפ"י תוס' כתובות כ סע"א; ריטב"א כאן. וע' בתורי"ד באריכות).

(ע"ב) 'תנו רבנן: איזהו קיומו... ופלוני ופלוני עדי' — אפשר שבכלל לשון זו כלולים כל העדים הנצרכים; בין אלו החתומים על השטר, בין העדים שהעידו על המחק (רא"ש. וכ"פ בנמו"י. והרי"ד בפסקיו פרש שהברייתא מדברת ללא עדים נוספים, אלא ב"ד רואים את השטר עם החתימות, שעדין לא נמחק לגמרי רק עומד להמחק [כמו שפרשו הרבה ראשונים], וכתבים קיום עפ"י ראייתם הם).
 וזה צריך רק כאשר ב"ד לא רצו לטרוח ולברר כשרות העדים, ולכן כותבים כן, כדי שתנתן אפשרות ביד בעל הדבר לפסלם. אבל אם כתבו בסתם שהיו עדים כשרים — די בכך (נמוקי יוסף).

'נקרע — פסול, נתקרע — כשר...' — בשו"ת שבט הלוי (ח"ח רפח, א) נשאל אודות שטר כתובה שארע בו קרע בתוך הכתב — האם מועיל להדביקו או שמא צריך לכתוב כתובה אחרת. והשיב שדין הכתובה כדין שאר שטרי חוב, שאם נקרע קרע בית דין, במקום התורף — שבשט"ח אי אפשר לגבות בו — אף בזה הדין כן. והואיל ואין הנידון שלפנינו על עצם גביית הכתובה, שהרי אין ויכוח בין האיש לאשה אם נפרע וכו' — הלכך דינו כשטר שנמחק, שבית דין כותבים שטר אחר תחתיו. ואם נקרע קרע בעלמא בטופס או בין השורות, ועדין השטר כשר מן הדין — ייראה מדברי הפוסקים שאין כותבים שטר אחר, כיון שהראשון קיים.

ולמעשה לענין כתובה, גם בשנקרע במקום התורף — כשר, שרוב פעמים רואים שזהו מחמת היושן או במקום הקיפול שדרכו להקרע, וכבר הכריעו גדולי עולם בזה להקל, כל זמן שניכר התוכן היטב. ופשוט שיכולים להדביק מלמטה.

'אמר ליה רב אחא בר מניומי לאביי: ודלמא רישומו ניכר ותניא...' — אע"פ שאין זה מצוי, יש לו לחוש אפילו לדבר רחוק, שלא יצא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן (ריטב"א. ועתורי"ד פרוש אחר בנמרא).